Queer?

Meydan Gazetesi

04.03.2019

İçindekiler

1001 Çeşit Bakış Açısı 4

> Eğer beden bir varlık değil de değişken bir sınırsa, geçirgenliği siyasi düzenlemeye tabi olan bir yüzeyse, toplumsal cinsiyet hiyerarşisine ve zorunlu heteroseksüelliğe ait kültürel sahada bir imleme pratiğiyse, toplumsal cinsiyet denen ve bedenin iç imlemini bedenin yüzeyinde kuran bu bedensel icrayı kavramamız için geriye hangi dil kalıyor?
>
> Judith Butler

İngilizce queer kelimesinin Türkçe'deki karşılığı garip, tuhaf, yamuktur; argoda ise ibne anlamına gelir. İngilizceye Almanca çapraz kesen, transversal anlamına gelen "quer"den geçmiştir. Queer teoride acayip, garip, tuhaf, yamuk, anormal olana; "normal"in dışında kalana ve bırakılana; normu ihlal edene bir gönderme vardır ve bu "anormali" yeniden anlamlandırma imkanı yaratma iddiası taşır.

1970-80 arasında akademide yükselen postyapısalcılıkta kendisine temeller bulan kavram, 1990'lardan itibaren toplumsal cinsiyet konusuna yoğunlaşan bireylerin dikkatini çekmeye başlayan bir teori haline geldi. Türkçe'de ise queer metinlerle 2000'li yıllardan itibaren çeviriler aracılığıyla karşılaştık.

Teori, öncelikle ABD'deki eşcinsel harekete ve LGBTİ'ler için korkunç yıllar olan 80'lere dayanıyor. AIDS salgınıyla (o dönemki adıyla GRID: Geylere Özgü Bağışıklık Yetersizliği) bir LGBTİ kırımı yaşanırken ABD, AIDS'in bir eşcinsel hastalığı olduğunu söylemiş, tedavi ücretlerini yüksek tutmuş, insanların ölümüne kayıtsız kalmıştı. Ölümleri görünür kılmak ve devletin yaydığı nefreti ayyuka çıkarmak amacıyla eylemler düzenleyen ACT-UP'ın içinden bir grup tarafından 1990'da Queer Nation isimli bir örgüt kurulmuştu. 90'lı yıllara kadar LGBTİ'leri aşağılamak için bir hakaret olarak kullanılan queer kelimesini sahiplenen ilk örgüt olan Queer Nation, o yıl düzenlenen New York Onur Haftası'nda "Queer'ler Bunu Okuyun!" başlıklı bildiriler dağıtmıştı.

Queer teori ise ilk defa Theresa de Lauretis tarafından -yine 1990'da- Kaliforniya Üniversitesi'nde düzenlenen bir konferansın başlığı olarak kullanılmıştı. Queer teorinin temel metinlerinden olan Judith Butler'ın Cinsiyet Belası da bu yılda yayınlanmıştı. Butler zamanla teorinin en bilinen isimlerinden biri haline geldi.

1001 Çeşit Bakış Açısı

En temelde cinsiyet ve cinsellikle ilgili normatif olanın nasıl düzenlendiği ve sapkınlık kategorilerinin nasıl oluşturulduğunu sorgulayarak yola çıkmıştır queer teori; normalliği kuran normların kuruluş ve işleyiş yapısını sorgularken amacının kenarda kalanın merkezi kazanması değil, merkezin yok edilmesi olduğu söylenir. Heteroseksüel kadınlık ve erkeklik kimliklerini olduğu kadar lezbiyen, gey, biseksüel, transeksüel, interseks ya da aseksüellik gibi kimlikleri de sorgular yani sorunu sadece heteronormativiteyle değildir; homonormativite ya da transnormativiteyle de mesafelidir. Butler'ın anlatımıyla queer "meşrulaştırılmış normların yanlış, gerçekdışı ve idrak edilemez addedilmiş bedenleri de kapsayacak şekilde genişletilmesinde ısrar etmek"tir.

Bugünse bu teoriyi LGBTİ'lere özgü bir kimlik politikası olarak okuyan da var, kimliksizleşme önerisi olarak savunan ve cinselliği özsel, benliğin içkin bir parçası olarak bir kimlik politikası olarak eşcinsel hareketine karşı bir duruş olarak gören de. Bu özcülüğü tamamen reddeden de vardır, stratejik özcülüğü savunan da, bunu cinsiyet kategorizasyonunun kabulü ve sürdürülmesi olarak gören de. Kimileri bir kimlik olarak queeri sahiplenirken kimi queer kuramcıları bu kavramın kimliği niteleyen bir terim olarak kullanılmasını sorunlu bulmaktadır.

Queer teori temelde cinsellik hiyerarşisini yeniden üreten asimilasyoncu hareketlere meydan okuma iddiasındadır. Ancak onun ezilen cinsiyet kimlikleri ve cinsel yönelimlere sahip bireylerin kimliklerinin asimile edilmesinden ibaret olduğunu söyleyen eleştiriler de vardır.

Queer teori sabit değildir, akış halinde olduğu söylenir. Nasıl ortaya çıktığına dair bile pek çok farklı hikâye vardır. Kimileri kavramı sabit bir hale getirmeye çalışırken diğerleri bu sabitleme çabasına direnir. Bu akışkanlığı tutarsızlık olarak gören ve eleştirenler de vardır. Hal böyleyken, bunca tartışma varken toplumun büyük kısmı için queer daha da zor anlaşılır hale gelir, anlayanların da çoğu -maalesef- yanlış anlamıştır.

Gazetemizin bu sayısında başlattığımız Queer Teori Tartışmaları yazı dizisiyle var olan tartışmaları aktarmayı ve açıklık getirmeyi; kendi yorum ve eleştirilerimizi katmayı; queeri ya da queerleri tartışmayı ve tartıştırmayı planlıyoruz.

Anarşist Kütüphane

Meydan Gazetesi
Queer?
04.03.2019

tr.anarchistlibraries.net